

FEMININUL MITOLOGIC ÎN BALADA POPULARĂ ROMÂNĂ

Elena Maria ALEXANDRU

elena.alexu@yahoo.com

University of Bucharest, Faculty of Letters

Coordinator:

Professor Silviu Angelescu

University of Bucharest, Faculty of Letters

Mythological Images Of The Feminine In Ballads

Abstract: The aim of this paper is to present the hypostasis of mythological female characters in folk-ballads. Images of monstrous Sila Samodiva or Scorpia come from the legends and from the epic ritual folklore in order to become heroines of their own stories bringing new aspects and meanings to their nature. Thus, their stories, already carrying beautiful symbols and legendary actions, gain more originality. As characters, they are not as strong and feared because they sometimes lose their archetypal functions. However, this does not mean that they lose all their forces, but they are likely to change their true nature. The myth works at the level of reinventing the literary plan. The mythological wild girl, The Amazon, follows her destiny becoming a lovely wife, Fata Pădurii, being like an earthly mermaid, finds her end and switches the role with her victims. Scorpia loses the battle being kneeled by her maternal qualities, while Sila, although being defeated at first, wins the final battle and remains the legendary evil fairy. Located at the foundation of the ballad, the myth works as a semantic "DNA" republishing and emphasizing the uniqueness of the Romanian folk-ballads.

Key-Words: *Ballad, Myth, Images of the Feminine, Monstrous Feminine*

Această lucrare își propune ipostazierea femininului mitologic din balada populară română. Principalele figuri feminine inspirate din mitologie, precum Fata Pădurii, Scorpia sau Sila Samodiva, au particularități diferite de cele din aria mitologică expunând forme de vulnerabilitate sau schimbând natura puterii pe care o dețin. Tabu-urile care ființează în mitologic nu se mai aplică în planul literar.

Balada populară este o creație epică în versuri, numele ei provine din francezescul „ballade” denumind un cântec nuvelistic sau eroic. În spațiul românesc a fost cunoscută și sub numele de „cântec bătrânesc”- interpretat de lăutarii profesioniști la nunți, la cererea mesenilor, dar și la diverse alte petreceri, „*la clăci, în familie, la hanuri, la tîrguri, etc*” (Pop, Ruxăndoiu, 1978 : 293). O baladă este compusă din aproximativ 150-300 de versuri, rareori variantele cele mai întinse atingând o mie de versuri. Una dintre cele mai relevante definiții ale cântecului epic ea fost enunțată de Alexandru I.

Amzulescu în prefața antologiei *Toma Alimoș- Balade populare române*: „Cîntecul bătrînesc sau balada este cîntecul epic și lirico-narativ cu caracter eroico-dramatic și senzațional cu tematică și subiecte care izvorăsc din apropierea basmului eroico-fantastic și din domeniul vieții profesionale, familiale și de fiecare zi, deprins a fi cîntat prin tradiție multiseclară în stilul specific al recitativului popular poetic-muzical în cadrul prilejurilor celor mai obișnuite de adunare și petrecere populară” (*Balade populare române*, I, 1967 : XV).

În vederea ipostazierii personajelor feminine dar și a caracterizării acestora din diferite puncte de vedere, aducând în discuție motive pentru apartenența lor la feminitate, se impune o distincție între lumea mitologică și experiența din literar. De multe ori, zânele ies din ritual și devin personaje cu povești proprii, aducând noi aspecte și semnificații naturii lor. În mitologie, personajele feminine sunt de temut. Oamenii le tratează ca pe exponente ale sacrului încercând să respecte tradițiile și tabu-urile fără de care ar fi puși în pericol. „Ființele mitologice sunt prezentate acționând într-un chip asemănător divinității. Omul este dependent de voința și, nu de puține ori, de capriciile lor, el se supune puterii lor, urmează prescripțiile rituale și respectă interdicțiile” (Eretescu, 2007: 108). În spațiul epic, mai precis baladă, unele fapte pot aduce o urmă de nedumerire. Este greu de înțeles de ce Fata Sălbatică nu se poate apăra de ogarii și șoimii lui Iovan Iorgovan, de ce Zâna Măgdălina nu reușește să se elibereze singură din apă sau Fata Pădurii nu poate învinge un biet păcurar atunci când este legată și aruncată într-o prăpastie. Sensul acestor fapte se regăsește în transferul dinspre mitologic înspre literar producându-se astfel o laicizare a ființei supranaturale. Mutate din mit în estetic, ele nu mai sunt la fel de puternice, la fel de temute ci își pierd funcțiile inițiale. Totuși, acest fapt nu înseamnă că ele își pierd în totalitate forțele, ci își schimbă natura. Mitul se reinventează în planul literar. Astfel „balada rămâne în relație cu mitul, dar îl secularizează, convertindu-l într-un motiv poetic” (Angelescu, 1999 : 42).

Faptul că povestea le schimbă calitățile, nu înseamnă că ele devin mai blânde. Chiar dacă personajele din balade par că își pierd puterea legendară, ele nu au nevoie să fie supuse unor probe ale veridicității deoarece mitul acționează asupra lor și le oferă puterea de a se preschimba oricând: „mitul este o valoare, el nu este supus probei adevărului: nimic nu-l împiedică să fie un alibi permanent, îi este de ajuns ca semnificantul său să aibă două fețe, ca să dispună întotdeauna de un altunde” (Barthes, 1997 : 252).

Astfel, aceste personaje transmit un mesaj puternic deoarece mitul funcționează ca un cod care împlinește și definește sensul operei literare. Mitul va naturaliza povestea, îi va da nuanță și „savoare”, va crea aspecte interesante pentru experiența din epic. „Mitul nu ascunde nimic și nu afișează nimic: el deformează; mitul nu este nici minciună nici mărturisire:

este o modificare (...) silit să dezvăluie sau să lichideze conceptul, el îl va naturaliza” (Barthes, 1997 : 258).

Fata sălbatică din *Iovan Iorgovan* este o luptătoare și are trăsături asemănătoare cu cele ale balaurului cu care se luptă eroul. Acest prototip al fetei sălbatică presupune, în primul rând, lupta eroului pentru a o domina în vederea unei căsătorii ulterioare.

Sabina Ispas considera balada *Iovan Iorgovan* ca făcând parte din *Cântecele pețirii*: „căutarea soției și alcătuirea familiei monogame este tema centrală, în jurul căreia se desfășoară întregul proces de creație a textului narativ cântat al acestei secțiuni. Într-o primă formă această tematică se concentrează în jurul luptei deschise între viitorii soți- bărbatul este un cavaler luptător, stăpân pe sine, robust, autoritar, în timp ce femeia este prezentată ca o personalitate malefică, vrăjitoare agresivă, imagine terifiantă înrudită cu demonicul, care trebuie învinsă, cucerită, stăpânită” (Ispas, 1995: 148).

Fata Sălbatică face parte dintr-un proces de inițiere diferențiat prin calitățile ei malefice și magice. Este o ipostază a femininului care are niste caracteristici uluitoare fără a întruchipa neapărat un ideal.

Pentru a putea discuta aspectele identitare ale Fetei Sălbatică am apelat la variantele baladei fantastice *Iovan Iorgovan* din volumul *Poezii populare române* de G. Dem. Teodorescu (Teodorescu, 1985: 486-490) și la varianta lui N. I. Dumitrașcu (regăsită în volumul *Balade fantastice*, 1973: 17-25). Le-am ales pe acestea prin prisma faptului că Fata Sălbatică are rolul de învingătoare în final, ea este aceea care controlează dinamica poveștii și ea se dovedește a fi personajul care stabilește deznodământul. În varianta lui G. Dem Teodorescu, *Iovan Iorgovan* pare a fi doar un pretext pentru eliberarea ei din piatră și împlinirea destinului ei. Protejată de interdicția incestului, Fata Sălbatică scapă din brațele mult prea pătimase ale eroului *Iovan Iorgovan* spre a deveni soție de crai. Ieșită din comun la această ipostază supraumană este tocmai căderea ei, aplanarea fantasticului și prăbușirea în social.

Incipitul creează senzația că *Iovan* va fi cel care își va găsi o soție, el fiind cel plecat la vânătoarea inițiativă:

„După vânătoare
De păsări ușoare,
După-nsurătoare
De mîndre fecioare.
Dar ce-mi tot vîna
Și ce-m căuta?
Fată sălbatică,
Mîndră și voinică.” (Teodorescu, 1985: 486).

Apa Cernei îl ajută pe voinic să găsească Fata care era deghizată în stană de piatră:

*„Ș-o să nemerești
D-o stană de piatră
Cu mușchiul d-o șchioapă,
În sus rădicată,
Pustiia s-o bată;
Acolo să stai
Și ocol să-i dai
C-acolo e dusă
Și-acolo-i ascunsă”.* (Teodorescu, 1985: 487).

Aici intervine motivul incestului și îmblânzirea imaginii fioroase a unei astfel de creaturi. Fata Sălbatică își pierde calitatea de ferocitate, în momentul în care este stăpânită, ea nu mai inspiră teamă. Simbolic, imaginea aceasta seamănă cu acea teamă de femeie, de prima împreunare, odată ce ea nu mai este pură, își pierde calitățile sacre, arhetipale.

În continuarea baladei, fata devine cu adevărat lipsită de ajutor, se roagă de Iovan să nu comită vreun păcat deoarece ei sunt bieți frați rătăciți în copilărie:

*„E păcat mare
Frate, frățioare!”
Dar lui ea-
„ochii că-i lua
Mințile-i fura
Nimic n-auzea
Nimic nu gândea
Ci mi-o săruta.”*

Finalul este foarte surprinzător, Iovan este răvășit, uită să se păzească din calea apelor Cernei și moare înecat, ca o pedeapsă pentru încălcarea interdicției incestului. Ea înoată trei zile și reușește să ajungă la mal și să se metamorfozeze într-o variantă domestică a unei fete de măritat. Își regăsește rudele, se îmbracă precum o prințesă și se mărită cu un crai. Contrar așteptărilor, Fata Sălbatică este protagonista unei povești cu tema inițierii, transfigurată în simplă soție frumoasă în plan domestic, în timp ce Iovan Iorgovan moare rămânând important în balada ca pretext pentru eliberarea și împlinirea fetei.

Pe de altă parte, în varianta lui Dumitrașcu, deși Iovan dă dovadă de un curaj extraordinar și învinge Șarpele, o întâlnește pe Fată și este la rândul lui învins. Aici prezența ei este accentuată la fel de stabilirea deznodământului baladei, dar și de calitatea ei de vrăjitoare. Pentru că

voinicul refuză să își cheme ogarii și șoimii de lângă ea, Fata Sălbatică îl blestemă, iar blestemul ei se materializează imediat:

„Blestemul de fată,
De fată curată,
Te v-ajunge-ndată,
Să te faci tu piatră!
El tot n-asculta
Și mereu mergea,
Uitare-și făcea,
Prin apă trecea...
La mijloc de apă,
Îl ajuns-ndată
Blestemul de fată,
Că s-a făcut piatră!...”

(Colecție de balade fantastice- Novac și Zîna, 1973: 25).

Fata Sălbatică pare a se încadra în tiparul amazoanei deoarece ea este aceea care trăiește singură, care se ocupă de propria ei existență și stăpânește masculinul de cele mai multe ori. Are o prezență impunătoare. În mitologia greacă amazonele „simbolizează femeile-care-ucid-bărbații: ele vor să se substituie bărbatului, să rivalizeze cu el, înfruntându-l în loc să-l completeze... Această rivalitate secătuieste energia caracteristică femeii, calitatea ei de amantă și de mamă, tandrețea ei sufletească” (Chevalier-Gheerbrant, 1994, Vol I: 195).

Fata Pădurii este „un geniu rău al pădurilor, o divinitate malefică, nefastă din mitologia românească. Uneori apare ca femeie tânără, alteori foarte bătrână, cu părul lung până la pământ, bocind neîncetat prin păduri; se poate autometamorfoza la dorință. Întotdeauna când se plimbă stârnește vuitul codrului, iar adesea râde ea însăși în hohote sinistre sau plânge hohotitor, alteori doar chiuie sau croncăne. Umblă la marginea pădurilor, momind pe drumeții rătăciți” (Kernbach, 1989: 409-410). Ea este un „personaj compozit” (Nemeti, 2004: 155) și se mai crede nefondat despre ea că este fiica Mumei Pădurii, deși nu poate fi un fapt argumentat. Fata Pădurii are mereu o personalitate oscilantă. De cele mai multe ori pare a fi o „sirenă” a pădurii datorită calităților ei ademenitoare și a erotismului pronunțat. Constantin Eretescu spune despre aceasta în studiul său *Balada Fata Pădurii* că „a invadat spațiul altor ființe supranaturale și le-a preluat funcțiile (Eretescu, 2007: 109).

O descriere utilă și deosebit de interesantă a Fetei Pădurii i-o face același Constantin Eretescu în studiul lui, *Mitologia difuză a Fetei Pădurii*: „Fata Pădurii năvălește peste tinerii aflați departe de sat, la stână. Se apropie cântând, o melodie diferită de ceea ce este cunoscut în mediul local. Câteodată ia înfățișarea iubitei ciobanului. Altfel este un monstru-

femeie. O femeie superlativă, cu țâțe pe tot corpul, piloasă, voinică, cu un apetit sexual ieșit din comun și neconcordant cu normele (...) cel mai adesea, în urma acestui contact cu supranaturalul, feciorul moare” (Eretescu, 2007: 274).

Pentru a încerca să observăm mai atent trăsăturile ipostazei Fetei Pădurii din balade, ne-am folosit de interpretarea a două variante: pe de-o parte *Păcurarul și Fata Pădurei* din *Balada Familială* a lui Al. Amzulescu și de cealaltă parte cea culeasă de C. Prichici și F. Georgescu și actualizată de Constantin Eretescu în volumul citat mai sus. Ambele variante arată calitatea feminină, mixtă a acestei fete, care pare asemănătoare cu cea a sirenelor. În loc de pescari sau marinari, Fata Pădurii ademenește ciobani pentru a-i amăgi sau mai mult, pentru a-i ucide.

Varianta lui Amzulescu expune o întâmplare relativ simplă. Un păcurar se îndrăgostește de Fata Pădurii neștiind identitatea ei. El se gândește să o ia de soție dar ea aproape că îl ironizează:

„- Hei tu mîndriorule,
La popa noi om pleca
Că a si a noastră nuntă
Cînd s-a rumpe pădurea. (Amzulescu, 1983, 249)

La finalul baladei, păcurarul își dă seama cu cine a interacționat și o tratează într-o manieră creștină, își propune să facă slujbe la biserică pentru ferirea de astfel de ispite, ca și cum ar fi înțeles că a avut de-a face cu un demon și are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu ca să se desfacă puterea ei:

„Da-oi slujba la popa
Să mă pot eu descăța,
C-aiasta nu-i mîndră curată,
Iasta-i a pădurii Fată.” (Amzulescu, 1983, 250).

În cealaltă variantă avem un tablou mult mai bine pronunțat al maleficului ce există în această creatură. Ea locuiește într-o colibă invizibilă, fermecată, iar seara după ce horește, îi sărută pe păcurari și apoi îi ucide. Cu ajutorul lui Toderas, un cioban isteț care devine conștient de adevărata ei identitate, este prinsă și aruncată într-o prăpastie de unde nu își mai poate folosi puterile magice.

De apreciat la această baladă este că oferă un portet bine definit. Fata Pădurii are părul lung și este foarte atrăgătoare- calități importante pentru încadrarea ei de netăgăduit în ansamblul ipostazelor feminității. Ea este „fată mîndră despletită,/ cu cosâța aurită, se piaptănă noaptea la lumina stelelor- „cînd păru și-l tieptâna,/ în oglindă se uita,/ în oglindă de izvor”.

Fiind o ființă malefică, un demon feminin, Fata Pădurii încearcă să vătămeze tineri și baladele și povestirile despre ea circulă sub formă de avertisment pentru spații departe de ocrotirea satului așa cum este pădurea.

O altă creatură de ordin fantastico-mitologic, cu o înfățișare îngrozitoare este Scorpia. Ea ademenește tineri într-o fântână:

*„Zăcea-n tină
Și-n mociră
Și-n noroi pînă-n genunchie,
Și pã naz venin că-i pică,
Și pã gură
Sînge-i cură”*(Amzulescu, 1983:)

Scorpia pretinde a fi un tânăr căruia i-au căzut galbenii în fântână și dacă ar primi un ajutor de la voinicii trecători, l-ar răsplăti pe măsură. Reușește să-i păcălească pe doi dintre cei trei frați care erau în trecere. Al treilea este salvat de intervenția ciobănașului Mircea care se luptase de nouă ani cu Scorpia:

*„Stai băiete, nu intra
Că te-nghite Scorpia,
Că noi am fos' nouă frați,
Noo ani și jumătate
Dă cînd cu Scorpia mă batî
Nici n-o bat, nici nu mă bate,
Numai mi-e sudori dă moarte.”*(ibidem.)

Cu ajutorul lui Mircea, mezinul o învinge pe Scorpie cu paloșul și îi salvează pe toți „coconii”:

*„iereea vii, nevătămați,
Numai dă bale spurcați”* (ibidem).

Scorpia reprezintă, în primul rând, pericolul imens al morții. Ea atrage tineri înghițindu-i apoi. Tabloului ei este groaznic, e sângeroasă, veninoasă și stă în noroi. Scorpia este un monstru feminin. Se pare că „în cântecul epic personajele malefice sunt întotdeauna reprezentate în registrul urâtului, al monstruosului” (L. T. Ofrim, 2002: 143).

Și Scorpia din balada cu același nume din colecția *Balade fantastice* (Minerva, 1973) are un subiect similar, cu excepția faptului că această făptură malefică avea un fiu. De foarte multă vreme stătea într-o fântână și cu ajutorul fiului ei ademenea tinerii și îi mânca, aspectul cel mai interesant care reiese de aici este că după învingerea fiului ei, își pierde forța, iscusința

și pornirile înșelătoare fiind prinsă cu ușurință de Mircea ciobănașul, dar și de mezinul boierului:

„De necăjită ce era,
Drept în sus că s-azvârlea,
Cu gura potop era,
Ca să cuprindă lumea
Și s-apuțe pe Mircea,
Pe el necaz că-mi avea...
Și prin paloș că trecea,
Pîn la coadă se spârgea”. (Balade fantastice, 1973: 50)

Astfel, atributul maternității unei astfel de ființe o face mai vulnerabilă. Totodată, Victor Kernbach suținea că datorită faptului că românii nu au o mitologie bine stabilită, ființele demonice nu au suficientă forță, iar eroii pot lupta cu aceste personaje mitico-fantastice ca de la egal la egal: „raportul omului cu supranaturalul este de o rară prudență în fața necunoscutului incontrolabil, căci lumea nevăzută, populată de duhuri vag personificate, fie antropomorfic (ca Ielele), fie hagiografic (ca sfinții creștini cu personalități reformulate în portrete păgâne), fie teratologic (ca zmeii și dracii), intră în luptă cu omul, fără amestecul direct al destinului, cu atât mai puțin fără amestecul vreunei predestinări din sursă divină, iar astfel toate aceste figuri nu sunt capabile să se constituie autentic într-un panteon de zei venerați și temuți, ci alcătuiesc o societate supranaturală dezmembrată, cu care omul român din popor poate avea relații de la egal la egal”. (Kernbach, 2002: 205).

Sila Samodiva este o ipostază malefică a feminului. Este un „personaj demonic, echivalabil cu ciurma, holera și moartea. Pe cine întâlnește în drumul său ucide (Fochi, 1985: 47). Lazăr Șăineanu o aseamănă pe Sila Samodiva cu Ielele și Rusaliile considerând-o a fi o zână malefică și o creatură periculoasă care îi ademenește pe tineri și le ia toată energia. „Numele acestei zîne vine de-a dreptul de la bulgari, la cari „diva” sau „samodiva” înseamnă zîna rea, iar pluralul „divi”, genii femeiești de mare frumusețe, cari trăiesc mai cu seamă în livezi și răspîntii. Ele colindă cîntînd și-și răzbună cumplit asupra celuia ce le turbură pedepsindu-l cu boale și cu alte nevoi” (Șăineanu, 2003: 93). Un alt portret al Samodivei este realizat de Irina Nemeti în „Calea zânelor”: „apropiată de Iele, similară Samcăi, Strigei sau Avestiței. A fost preluată pe filieră sârbo-croată (...). Ea este în general o Zână rea, cu înfățișare monstroasă care ucide pruncii nou născuți, ori fură copiii altor personaje mitologice” (Nemeti, 2004: 201).

Firul epic al baladei îl aduce pe Bogdan Damian pe moșiile Silei alături de calul acestuia care paște iarba și florile ei:

„-Măi, Bogdan-Damian,
Pă cine, cîine, c-ai întrebat,
Livezile mele d-ai intrat,
Dă mi-ai încurcat toate livezile
Și toate floricele
Care le-adun` copile”

Drept pedeapsă pentru faptul că i-a încălcat interdicția, Sila Samodiva vrea să îl ucidă pe băiat. Bogdan Damian se dovedește a fi mai isteț decât Sila reușind să o păcălească foarte ușor :

„Da` dășchide și tu acuma obloanile
Ca să-z`vă` și io razile,
Să știi și io pă lumea-asta
Dă ce fi`nță c-am pierit!
Maica Sila mi-auza,
Cînd un oblon că-l dășchidea,
Bogdan-Damian gata
Cu paloșu că da
Și căpățina-i fluștiura”

Într-o altă variantă a baladei *Bogdan Dimian*, Sila Samodiva este păcălită de băiat, acesta orbînd-o. El îi spune că ar vrea să știe de cine a fost învins și de cine va fi ucis, iar balada include aici o părere peiorativă asupra femeii. Nu doar că o include pe Sila Samodiva în grupul ființelor de gen feminin ci îi și atribuie o trăsătură definitorie a genului, ea avînd „*poale lungi și minte scurtă*”.

Să văd și eu ochii tăi,
Să știi dîn ce mîini să piei!
Să vezi, Sila ce-m` făcea?
Că femeia-i ca femeie,
Poale lungi și minte scurtă,
Femeie nepricepută,
Toți calicii mi-o sărută...
`M-ridica obloanele
Și toate țohoanele,
Să vezi, Bogdan ce-m` făcea?
Palma bici că mi-o făcea,
Peste ochi că mi-o izbea,
Ochii-n palmă-i țintuia,
Umbla noaptea
ca zîua,
Să vezi, Sila ce-m` făcea?

Oarbă-buștean rămînea;

Din punct de vedere filosofic, Sabina Ispas a considerat că această înfrângere episodică a Silei poate fi echivalată într-o posibilă ecuație iubire/ moarte. „*Sila Samodiva apare ca o prezență precis și concret materializată, care amintește evident de imaginea cu largă circulație a lui Eros/ Thanatos, iubire/ moarte. Datorită acestei apropieri personajul demonic al Silei devine aproape un concept filozofic, larg răspândit în cultura occidentală*” (Ispas, 1995 : 87). Relația dintre Bogdan Damian și Sila Samodiva este legată cumva de feminitate și de faptul că Sila este redusă prin faptele bărbatului la forma umană de femeie. *Acest principiu feminin- mod de a exprima dragostea și morții,- apare la început ca o reprezentare ambiguă, amorfă, al cărei contur se precizează pe măsură ce se desfășoară conflictul. Ideea de abis inconștient și brutal al dragostea și morții este legată de feminitate. Umanizarea prin înfrângere, și deci prin reducerea trăsăturilor demonice la contururi omenești, este urmarea exclusivă a acțiunii bărbatului* (ibidem., p. 89).

Balada se încheie cu moartea lui Bogdan. Sila Samodiva se răzbună și literar, abia acum, fiind ucisă ultima urmă de umanitate sau de posibilă legătură a iubirii, ea devine cu adevărat un personaj temut de care nu te poți feri.

„*Proptea
de gard că-m` lua
Și după Bogdan că da
Și dacă, mă,-l ajungea,
Îi scurta
și lui viața!
Și d-acuma-ncoace
Sila e jurată:
Cînd intră la om în casă,
Ce găsește, nu mai lasă... ”*

Astfel, Amazoana din mitologie își urmează cursul destinului devenind soție, Fata Pădurii, asemănătoare cu o sirenă a spațiului morții își găsește mult mai ușor finalul devenind ea însăși o victimă, Scorpia pierde lupta îngenuncheată fiind de calitățile sale materne iar Sila, deși învinsă episodic câștigă bătălia finală rămânând legendar o zână malefică.

Prin urmare, la nivelul baladelor discutate mitul pare o componentă „moleculară” a epicului și nu numai. Stînd la baza unei povestiri, indiferent de natura ei, lucrează ca un „ADN” al nivelului semantic, completează cunoașterea, reeditează valoarea, subliniază unicitatea.

Bibliografie

Studii

Angelescu, Silviu, *Mitul și literatura*, Editura Univers, București, 1999

Barthes, Roland, *Mitologii*, Editura Institutul European, Iași, 1997

Eretescu, Constantin, *Fata Pădurii și Omul nopții*, Editura Compania, București, 2007

Eretescu, Constantin, *Știma apei*, Editura Etnologică, București, 2007

Fochi, Adrian, *Cântecul epic tradițional al românilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985

Ispas, Sabina, *Cântecul epic-eroic românesc în context sud-european*, Editura Minerva, București, 1995

Kernbach, Victor, *Universul mitic al românilor*, Lucman, București, 2002

Nemeti, Irina, *Calea zânelor. Moșteniri antice în mitologia românilor*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004

Ofrim, Lucia, Terzea, *Ce mi-e drag nu mi-e urât*, Editura Paideia, București, 2002

Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978

Șăineanu, Lazăr, *Studii folclorice*, FNSA, București, 2002

Colecții și antologii

Amzulescu, Alexandru, *Balada familială*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983

Amzulescu, Alexandru, *Cântecul epic-eroic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981

Teodorescu, G. Dem, *Poezii populare române*, Editura Minerva, București, 1985

Toma-Alimoș, *Balade populare române*, Editura pentru literatură, București, 1967

Dicționare

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri: mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998

Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1983